

Lengyel István

Oszályozás

Tárgy

492

LÁTOGATÁS SÁNDOR ERZSINÉL,

100

az Operaház örökös és tiszteleti tagjánál

Nevezetességek,

1959. sept. 6.

1959

Opera

Kőhajításnyira a XII. kerületi tanácsház újszerűen ható, levegős épületétől, a Törpe utca 6. számú bérvilla második emeleti saroklakásában mintha megállt volna az idő. Az újságíró úgy érzi, hogy minden bútordarab, porcelán, függöny, zongoraterítő mintegy illusztrációja a századforduló neobarokk-szecessziós izlésvilágának. Az innen is, onnan is előbukkanó fényképekről öt év-tized legnevezetesebb művészei csodálkoznak a váratlan látogatóra. Semmi kétség, a múltak házában járunk, míg lábújjhegyen lépegetünk Sándor Erzszi kamaraénekesnő, az Operaház örökös és tiszteleti tagja otthonában.

Ez a múltak háza azonban, hiába öleli körül az emlékezés, mégis itt emelkedik napjaink valóságának, a környezet realitásának tőszomszédságában. S a ház aszsonya nem is tud, nem is igen igyekszik szabadulni a mi életünk beszűremelő emberi magatartást átformaló hatásától. Ha szívesen időz is el életútja egy-egy feledhetetlen stációjánál, azért nyitott szemmel jár megváltozott világunkban. Persze csak ugyanazon a körülhatárolt területen, ahol gyermekkorától otthonosan mozgott: a muzsika, az ének, a színjátszás, az Opera és hangversenytermek birodalmában. S amit ma itt lát, nemcsak örömmel, hanem elégtétellel tölti el.

— Mindig azon fáradoztam — mondja — hogy ne csak néhány száz ember számára legyen gyönyörűség forrása a muzsika, áhítatos ünnep a jó operaelőadás. Pályakezdesem idején, sajnos, ritka kivétel volt a telt nézőtér az Operaházban, legtöbbször gyenge fél, sőt negyed háznak énekeltek. A háborús konjunktúra ugyan rövid ideig megtöltötte az Operaház széksorait is, de azután megint csak tovább birkózhattunk a közönség közömbösségével és pénztelenségével. Mert a múltban is több táblás ház lett volna, ha a zene rajongóinak, a fiataloknak, kisembereknek, a művelődni vágyó munkásoknak telt volna a kerestükből drága operajegyre, bérletre, hangversenyre. A tehetségek

közül pedig csak vajmi kevesen igényelték Mozart, Beethoven, Verdi muzsikáját, hogy csak a legnagyobbakat s egyszersmind legpopulárisabbakat említsem. Ezért kellett a társadalmi segítség s ezért került sor az Operabarátok Egyesületének megalapítására, melybe a leggazdagabb embereket igyekeztek tömöríteni. Akkoriban alig képzelte valaki, hogy egyszer, nem is olyan hosszú idő múlva, gyárosok és bankárok helyett a nép fiaai lesznek az opera barátai.

Ha csak világhírességek vendégjátékaira s a ritka bemutatóelőadásokon és reprizeken kelt is el minden jegy, az Operaház nézőtere azért esténként ékszerdobozként ragyogott, s a reflektorok fénye vastag kévékben pásztázta az operák főszereplőinek alakját. Köztük harminc éven át legtöbbször talán Sándor Erzsziét, aki ötven szerepet énekel, különösen ha tudjuk, hogy az ötven közül csak egy — a Madár a Sigfriedben — nem volt főszerep. Működéséhez a most fennállásának 75. évfordulójára készülő Operaház számos sikere, emlékezetes előadása fűződik.

Hogyan tudott ennyi nagyszabású feladatot megoldani, egyik nap a Lakméban csillogni, máskor a Donna Annában kábitani, harmadik estén Csocsoszán fájdalmát sóhajítani, Melinda, Gara Mária hangján szólani, csengő szopránján érzékeltetni Desdemona mártírúmat, hanggal, muzsikával megformálni Gilda, Sophie, Rosina s a többi operahősnői szerep új és új alakjait?

— Hogyan csinálta? — tesszük fel a kérdést Sándor Erzsinek, S ő tétovázás nélkül felel:

— Nem kellett nekem semmit sem csinálni, csak egyszerűnek lenni és magamat adni. Egykori tanárom, Erkel Gyula, a kitűnő karnagy növendékvizsgái fellépésem után, mint kolléganőim „viszszamondták”, azt a megállapítást tette: „Ennek a kislánynak a zenei tehetsége a szívében van.” Ebből annyi feltétlenül igaz lehetett, hogy nemcsak szívből énekeltem, hanem szívesen tanultam is naponta órákon át. Férjhez is csak akkor mentem, mikor olyan kértőm akadt, aki előzetesen tudomásul vette, hogy számomra a házasság olyan nyugalmas életformát jelent, melynek biztonságában még teljesebben élhetek hivatásomnak, a muzsikának, az Operának.

Közönség és kritika már ez első fellépése alkalmával felfigyeltek, hogy az ifjú, alig tizenhat esztendő Sándor Erzszi megnő a színpadon, önmaga és szerepe fölé emelkedik, s szinte áhítatos légtört terem magá körűl. Akárcsak Jászai Mari, a nagy tragika, aki mindvégig nagy elismeréssel adózott Sándor Erzszi művészetének. Érthetően, mert az Operaház üdvöskéje — ennek keresztelték el a Lakmé címszerepében aratott nagy sikere után — éppen olyan felfokozott hódolattal tekintett a szuffiták világára, ugyanazzal a fennkölt arckifejezéssel járt színpadi jelmezében a

számára valóban világot jelentő deszkákon, mint a nemzet nagy tragikája.

— Mindenkor, mindenem az ének és a muzsika volt — emlékezik a lelkesült tapsviharra, hódolókra és kritikusokra, akik kezdetől hittek kivételes adottságiban és hirdették dicsőségét.

— Ölembé hullott minden, amiért másoknak kuzeniök kellett — summázza meg egyetlen mondatban egy eléresekben és sikerekben utolérhetetlenül gazdagnak tetsző élet történetét. — A siker valahogy úgy tapadt hozzám, mint bőröm a testemhez: már Kolozsvárott is hétéves koromban. Eleinte templomban énekeltem, majd néhány hónappal később a kolozsvári Nemzeti Színházban, ahol mint gyermekszereplő léptem fel a Hőköm Matyi címszerepében, 1893. augusztus 23-án.

— De hagyjuk az évszámokat — mosolyog. — Hiszen már csaknem negyedszázada visszavonultam a színpadtól. Most idom jó részét a régi zongorám mellett töltöm s valami furcsa elégtétel számomra, hogy mindvégig megőriztem a sors ajándékát, a hangom csengését. Ha hiszi, ha nem, tegnap is olyan cét énekeltem!...

Mint mondja, minden ölébe hullt: siker, dicsőség, elismerés. Az Operaház, melynek legforróbb sikerei fűződnék nevéhez, életében szobrot állított Sándor Erzsinek, aki azonban nem erre a legbüszkébb. Még csak arra sem, hogy ő maradt az egyetlen kamaraénekesnő Magyarországon.

— Ha a múltba nézek, legnagyobb büszkeséggel az a két cikk tölt el, amit Reinitz Béla és Kern Aurél írt rólam. Első fellépésem után Kiss József hetilapja, A HÉT, címlapján a fényképemmel jelent meg, bent Kern Aurél részletes méltatásával. Reinitz Béla cikke az osztrák-magyar monarchia összeomlásának idején jelent meg, amikor az impresszariók serege kecsgettetőbbnél kecsgettetőbb dollárszerződésekkel ostromolt, hogy menjek külföldre. Ezt írta Reinitz: „Ha lesz egy kis Magyarország, benne egy kis színpad, Sándor Erzsinek ott a helye. Kötelessége ittmaradni!”

Itt is maradt. Énekelte az Operában, hangversenytermekben. S az övé volt az első magyar női hang, mely elhangzott az éterben.

— A Rákóczi úti stúdióban egy furcsa tölcserbe kellett énekelnem — emlékezik első rádiószereplésére. — Miután bejelentették a „Tisztelt láthatatlan közönség”-nek, a Lakmé csengettű-áriáját szólaltattam meg.

Volt azonban Sándor Erzsinek ennél emlékezetesebb szereplése is: a felszabadulás rokonainál, Dunabogdányban érte s ott a belépő szovjetkatonákat Rimszkij-Korszakov dalával üdvözölte. Hangja felszabadultan csengett, teljes szépségében ragyogott. A katonák elkápráztatva hallgatták, alig tudtak betelni Sándor Erzszi énekével.

Lengyel István